

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

zo 17. apríla 2018*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Sociálna politika – Smernica 2000/78/ES – Rovnosť zaobchádzania – Rozdiel v zaobchádzaní vyplývajúci z náboženstva alebo viery – Pracovné činnosti v cirkvách a v iných organizáciách, ktorých duch je založený na náboženstve alebo viere – Náboženstvo alebo viera tvoriace základnú, oprávnenú a odôvodnenú požiadavku povolania s ohľadom na duch organizácie – Pojem – Povaha činností a kontext, v ktorom sa vykonávajú – Článok 17 ZFEÚ – Články 10, 21 a 47 Charty základných práv Európskej únie“

Vo veci C-414/16,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovný súd, Nemecko) zo 17. marca 2016 a doručený Súdnemu dvoru 27. júla 2016, ktorý súvisí s konaním:

Vera Egenberger

proti

Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda K. Lenaerts, podpredseda A. Tizzano, predsedovia komôr R. Silva de Lapuerta, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça a A. Rosas, sudcovia E. Juhász, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger, A. Prechal, E. Jarašiūnas, F. Biltgen (spravodajca), M. Vilaras a E. Regan,

generálny advokát: E. Tančev,

tajomník: K. Malacek, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 18. júla 2017,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- V. Egenberger, v zastúpení: K. Bertelsmann, Rechtsanwalt, za právnej pomoci P. Stein,
- Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV, v zastúpení: M. Sandmaier, Rechtsanwalt, ako aj M. Ruffert a G. Thüsing,
- nemecká vláda, v zastúpení: T. Henze a J. Möller, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: nemčina.

- Írsko, v zastúpení: E. Creedon, M. Browne, L. Williams a A. Joyce, splnomocnení zástupcovia, za právnej pomoci C. Toland, SC, a S. Kingston, BL,
 - Európska komisia, v zastúpení: D. Martin a B.-R. Killmann, splnomocnení zástupcovia,
- po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 9. novembra 2017,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 4 ods. 2 smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani (Ú. v. ES L 303, 2000, s. 16; Mim. vyd. 05/004, s. 79).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi pani Verou Egenbergerovou a Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV (ďalej len „Evangelisches Werk“) vo veci návrhuna náhradu škody, ktorú podala pani Egenbergerová, z dôvodu diskriminácie na základe náboženstva, ku ktorej podľa jej názoru došlo v rámci výberového konania.

Právny rámec

Právo Únie

- 3 Odôvodnenia 4, 23, 24 a 29 smernice 2000/78 stanovujú:

„(4) Právo všetkých osôb na rovnosť pred zákonom a ochrana proti diskriminácii je všeobecným právom, ktoré uznáva Všeobecná deklarácia ľudských práv, Dohovor Spojených národov o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, Dohovor Spojených národov (OSN) o občianskych a politických právach a o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktoré podpísali všetky členské štáty. Dohovor č. 111 Medzinárodnej organizácie práce (MOP) zakazuje diskrimináciu v zamestnaní a povolani.

...

(23) Za veľmi obmedzených okolností možno odôvodniť rozdielne zaobchádzanie, keď charakteristika súvisiaca s náboženstvom alebo vierou, zdravotným postihnutím, vekom alebo sexuálnou orientáciou je základnou a rozhodujúcou požiadavkou povolania a keď je cieľ oprávnený a požiadavka primeraná. Takéto okolnosti by mali byť uvedené v informácii, ktorú členské štáty predložia Komisii.

(24) Európska únia vo svojom vyhlásení č. 11 o právnom postavení cirkví a nekonfesných organizácií, ktoré je prílohou Záverečného aktu Amsterdamskej zmluvy, výslovne uznala, že rešpektuje a nepredpisuje právne postavenie cirkví a náboženských združení alebo spoločenstiev upravené vnútroštátnymi právnymi predpismi členských štátov a že rovnako rešpektuje postavenie filozofických a nekonfesných organizácií. Preto si členské štáty môžu naďalej zachovať alebo ustanoviť osobitné právne predpisy o zásadných, zákonných a oprávnených požiadavkách povolania, ktoré by sa mohli vyžadovať pre výkon niektorej pracovnej činnosti.

...

(29) Osoby, ktoré sú diskriminované z dôvodu svojho náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie, by mali mať primerané prostriedky právnej ochrany. Na zabezpečenie účinnejšej ochrany by združenia alebo právnické osoby mali byť tiež splnomocnené, aby sa bez ohľadu na vnútroštátne procesné pravidlá zastupovania a obhajoby pred súdmi mohli, ak tak členské štáty ustanovia, zúčastniť na konaní buď v mene, alebo na podporu obeť.“

4 Článok 1 smernice 2000/78 stanovuje:

„Účelom tejto smernice je ustanovenie všeobecného rámca pre boj proti diskriminácii v zamestnaní a povolani na základe náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie, s cieľom zaviesť v členských štátoch uplatňovanie zásady rovnakého [rovnosti – *neoficiálny preklad*] zaobchádzania.“

5 Článok 2 ods. 1, 2 a 5 tejto smernice stanovuje:

„1. Na účely tejto smernice sa pod pojmom ‚zásada rovnakého [rovnosti – *neoficiálny preklad*] zaobchádzania‘ rozumie, že nemá existovať žiadna priama alebo nepriama diskriminácia založená na ktoromkoľvek z dôvodov uvedených v článku 1.

2. Na účely odseku 1:

a) o priamu diskrimináciu ide, ak sa z niektorého z dôvodov uvedených v článku 1 zaobchádza s jednou osobou nepriaznivejšie[,] ako sa v porovnateľnej situácii zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou;

...

5. Táto smernica nebude mať žiadny vplyv na opatrenia stanovené vnútroštátnymi právnymi predpismi, ktoré sú v demokratickej spoločnosti potrebné pre verejnú bezpečnosť, na udržanie verejného poriadku a predchádzanie trestnej činnosti, na ochranu zdravia a ochranu práv a slobôd iných.“

6 Článok 4 uvedenej smernice znie:

„1. Bez ohľadu na článok 2 ods. 1 a 2 môžu členské štáty stanoviť, že rozdiel v zaobchádzaní, ktorý je založený na charakteristike súvisiacej s niektorým z dôvodov podľa článku 1, nie je diskrimináciou, keď pre povahu určitých dotknutých pracovných činností alebo kontext, v ktorom sa vykonávajú, táto charakteristika tvorí skutočnú [základnú – *neoficiálny preklad*] a rozhodujúcu požiadavku na zamestnanie pod podmienkou, že cieľ je oprávnený a požiadavka je primeraná.

2. Členské štáty môžu ponechať v platnosti vnútroštátne právne predpisy účinné v deň prijatia tejto smernice alebo zabezpečiť nové právne predpisy, v ktorých zakotvia vnútroštátnu prax existujúcu v deň prijatia tejto smernice, podľa ktorých, v prípade pracovných činností v cirkvách alebo v iných verejných alebo súkromných organizáciách, ktorých duch je založený na náboženstve alebo viere, rozdiel zaobchádzania, vyplývajúci z náboženstva alebo viery, nie je diskrimináciou, keď podľa povahy týchto činností alebo v kontexte, v ktorom sa vykonávajú, tvorí náboženstvo alebo viera osoby základnú[,] oprávnenú a odôvodnenú požiadavku povolania s ohľadom na duch organizácie. Tento rozdiel v zaobchádzaní sa uplatní so zreteľom na ústavné predpisy a princípy členského štátu ako aj na všeobecné právne zásady spoločenstva a nemal by odôvodňovať diskrimináciu na inom základe.

Ak sú ustanovenia tejto smernice inak splnené, nebude táto smernica na ujmu práva cirkví a iných verejných alebo súkromných organizácií, konajúcich v súlade s ústavou a právnym poriadkom štátu, ktorých duch je založený na náboženstve alebo viere, aby od osôb, ktoré pre ne pracujú, vyžadovali konanie v dobrej viere a lojalitu s duchom organizácie.“

7 Článok 9 ods. 1 smernice 2000/78 uvádza:

„Členské štáty zabezpečia, aby súdne a/alebo správne konania vymáhania povinností podľa tejto smernice, keď to považujú za vhodné aj vrátane zmierovacieho konania, boli dostupné pre všetky osoby, ktoré sa cítia poškodené z dôvodu opomenutia uplatnenia zásady rovnakého [rovnosti – *neoficiálny preklad*] zaobchádzania, a to aj keď sa už skončil vzťah, v ktorom sa napadnutá diskriminácia vyskytla.“

8 Článok 10 ods. 1 tejto smernice stanovuje:

„Členské štáty prijímú také potrebné opatrenia, aby v súlade s ich vnútroštátnymi súdnymi systémami bolo na žalovanom, aby preukázal, že neporušil zásadu rovnakého [rovnosti – *neoficiálny preklad*] zaobchádzania, keď osoby, ktoré sa cítia poškodené z dôvodu neuplatnenia zásady rovnakého [rovnosti – *neoficiálny preklad*] zaobchádzania, predložia súdu alebo inému príslušnému orgánu skutočnosti, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že k priamej alebo nepriamej diskriminácii došlo.“

Nemecká právna úprava

GG

9 Článok 4 ods. 1 a ods. 2 Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Základný zákon Spolkovej republiky Nemecko, ďalej len „GG“) stanovuje:

„1. Sloboda myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery je nedotknuteľná.

2. Zaručuje sa nerušený výkon náboženských obradov.“

10 V súlade s článkom 140 GG tvoria ustanovenia článkov 136 až 139 a 141 Weimarer Reichsverfassung (Weimarská ústava) z 11. augusta 1919 (ďalej len „WRV“) neoddeliteľnú súčasť GG.

11 Článok 137 WRV stanovuje:

„1. Neexistuje žiadna štátna cirkev.

2. Sloboda vzniku náboženských spolkov sa zaručuje. Zlučovanie náboženských spolkov v rámci územia Ríše nepodlieha žiadnym obmedzeniam.

3. Každé náboženské spoločenstvo si upravuje a spravuje svoje záležitosti samostatne v medziach všeobecne záväzného zákona. Osoby sú do funkcií menované bez zásahu štátnych alebo samosprávnych orgánov.

...

7. Združenia, ktorých cieľom je podporovať filozofické presvedčenie v spoločnosti, majú rovnaké postavenie ako náboženské spolky.“

- 12 Podľa judikatúry Bundesverfassungsgericht (Spolkový ústavný súd, Nemecko) nie sú držiteľmi práva cirkvi na sebaurčenie zaručeného v článku 140 GG v spojení s článkom 137 ods. 3 WRV len samotné cirkvi ako náboženské spoločenstvá, ale aj všetky inštitúcie, ktoré sú k nim pridružené osobitným spôsobom, ak a v rozsahu, v akom podľa viery a v súlade s ich cieľom alebo poslaním, plnia úlohy a cirkevné poslanie.

AGG

- 13 Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (všeobecný zákon o rovnakom zaobchádzaní) zo 14. augusta 2006 (BGBl. 2006 I, s. 1897, ďalej len „AGG“) preberá do nemeckého práva smernicu 2000/78.

- 14 § 1 AGG, ktorý definuje účel zákona, uvádza:

„Účelom tohto zákona je zabrániť akémukoľvek znevýhodneniu na základe rasy alebo etnického pôvodu, pohlavia, náboženstva alebo presvedčenia, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie, alebo takéto znevýhodnenie odstrániť.“

- 15 § 7 ods. 1 AGG stanovuje:

„Pracovníci nesmú byť vystavení diskriminácii z akýchkoľvek dôvodov uvedených v § 1. Tento zákaz platí rovnako aj v prípade, ak sa diskriminujúca osoba dopustí hoci len jednej z foriem diskriminácie uvedených v § 1.“

- 16 Podľa § 9 AGG:

„1. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia § 8 [tohto zákona], je rozdielne zaobchádzanie na základe náboženstva alebo viery prípustné tiež v prípade zamestnávania v náboženských spolkoch a pridružených inštitúciách, bez ohľadu na ich právnu formu alebo v združeniach, ktorých cieľom je podporovať náboženstvo alebo vieru v spoločnosti, kde náboženstvo alebo viera predstavujú s ohľadom na vlastné ponímanie náboženského spolku alebo združenia odôvodnenú pracovnú požiadavku, a to vzhľadom na právo [náboženského spolku alebo združenia] na autonómiu alebo z dôvodu povahy jeho činností.

2. Zákazom rozdielneho zaobchádzania na základe náboženstva alebo viery nie je dotknuté právo náboženských spolkov, im pridružených inštitúcií, bez ohľadu na ich právnu formu alebo združení, ktorých cieľom je podporovať náboženstvo alebo vieru v spoločnosti, uvedených v odseku 1, vyžadovať od svojich pracovníkov lojalitu a konanie v dobrej viere v zmysle ich konkrétneho vlastného ponímania.“

- 17 § 15 AGG tak znie:

„1. V prípade porušenia zákazu diskriminácie je zamestnávateľ povinný nahradiť škodu, ktorá týmto porušením vznikla. To neplatí, pokiaľ zamestnávateľ nie je za porušenie povinnosti zodpovedný.

2. Za škodu, ktorá nie je majetkovou ujmom, môže zamestnanec požadovať primeranú finančnú náhradu škody. V prípade neprijatia do zamestnania nemôže odškodnenie presiahnuť tri mesačné odmeny, ak by pracovník nebol prijatý do zamestnania ani v prípade nediskriminačného výberu.

...“

Cirkevné právo Evangelische Kirche in Deutschland (Evanjelická cirkev v Nemecku)

18 Grundordnung der Evangelischen Kirche in Deutschland (základné nariadenie evanjelickej cirkvi Nemecka) z 13. júla 1948, v znení Kirchengesetz (zákon o cirkvách), z 12. novembra 2013 predstavuje základ cirkevného práva Evangelische Kirche in Deutschland (Evanjelická cirkev v Nemecku, ďalej len „EKD“).

19 Richtlinie des Rates der Evangelischen Kirche in Deutschland über die Anforderungen der privatrechtlichen beruflichen Mitarbeit in der Evangelischen Kirche in Deutschland und des Diakonischen Werkes (smernica Rady EKD o požiadavkách na pracovnú spoluprácu podľa súkromného práva v EKD a spolku pre diakoniu, ďalej len „smernica o pracovnej spolupráci s EKD“) prijatá na základe článku 9 písm. b) tohto základného nariadenia, v znení neskorších predpisov, z 1. júla 2005 vo svojom článku 2 ods. 1 stanovuje:

„Službu v cirkvi určuje poslanie svedčiť o evanjeliu slovami a činmi. Všetky ženy a všetci muži, ktorí pracujú v rámci cirkvi a diakonie, prispievajú rôznymi spôsobmi k tomu, aby mohlo byť toto poslanie naplnené. Toto poslanie predstavuje základ práv a povinností zamestnávateľov, ako aj spolupracovníčok a spolupracovníkov.“

20 Článok 3 smernice o pracovnej spolupráci s EKD stanovuje:

„1. Pracovná činnosť v evanjelickej cirkvi a jej diakonie v zásade predpokladá členstvo v jednej z cirkví, ktoré sú súčasťou [EKD] alebo v cirkvi, ktorá je s [EKD] v spoločenstve.

2. Od odseku 1 sa možno odkloniť, pokiaľ ide úlohy, ktoré nepatria ku kázaniu [evanjelia], k pastorálnej činnosti, vzdelávaniu alebo vedeniu, v prípade, že nie je možné zamestnať iných vhodných spolupracovníkov a spolupracovníčky. V takom prípade možno zamestnať aj osoby, ktoré sú členmi inej cirkvi, ktorá je súčasťou pracovného spoločenstva kresťanských cirkví v Nemecku alebo združenia slobodných evanjelických cirkví. Zamestnanie osôb, ktoré nespĺňajú požiadavky odseku 1, treba posudzovať od prípadu k prípadu s prihliadnutím na význam služby alebo inštitúcie a na počet jej ostatných spolupracovníkov, ako aj na úlohy, ktoré treba plniť, a jednotlivé prostredie. [Týmto ustanovením] nie je dotknutý článok 2 ods. 1 druhá veta.“

21 Článok 2 Dienstvertragsordnung der Evangelischen Kirche in Deutschland (nariadenie o pracovných zmluvách EKD) z 25. augusta 2008, s názvom „Cirkevné a diakonické poslanie“, ktorý upravuje všeobecné pracovné podmienky spolupracovníkov zamestnaných EKD podľa súkromného práva, v ústredí spolku pre diakoniu a ďalších spolkoch a inštitúciách, stanovuje:

„Službu v cirkvi určuje poslanie šíriť evanjelium Ježiša Krista slovami a činmi. Diakonická služba je vyjadrením existencie a podstaty evanjelickej cirkvi.“

22 Podľa článku 4 nariadenia o pracovných zmluvách EKD s názvom „Všeobecné povinnosti“:

„Spolupracovníčky a spolupracovníci prispievajú podľa svojich schopností, úloh a oblastí zodpovednosti k plneniu svojich cirkevných a diakonických úloh. Ich celkové správanie v službe a mimo služby musí byť v súlade so zodpovednosťou, ktorú ako spolupracovníčka alebo spolupracovník v cirkevnej službe prijali.“

23 Na Evangelisches Werk sa uplatňuje aj smernica o pracovnej spolupráci s EKD, ako aj nariadenie o pracovných zmluvách EKD.

Spor v konaní vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 24 V novembri 2012 uverejnil Evangelisches Werk inzerát týkajúci sa pracovného miesta na dobu určitú na projekte zameranom na vypracovanie paralelnej správy o Medzinárodnom dohovore OSN o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie. Medzi úlohy, ktoré bolo treba splniť, patrili v súlade s týmto inzerátom pomoc pri vypracovaní štátnych správ o uvedenom dohovore týkajúcich sa obdobia od roku 2012 do roku 2014; vypracovanie paralelnej správy k nemeckej štátnej správe, ako aj osobitných pripomienok a príspevkov; osobné zastupovanie nemeckej diakonie v rámci daného projektu vo vzťahu k politickým štruktúram, verejnosti a organizáciám na ochranu ľudských práv a spolupráca s príslušnými orgánmi, zabezpečovanie informácií a koordinácia postupu formovania názorov v rámci daného združenia, ako aj organizácia, správa a vypracovanie technických správ v oblasti práce.
- 25 Okrem toho uvedený inzerát spresnil podmienky, ktoré musia kandidáti splňať. Jedna z nich znela takto:
- „Vyžadujeme členstvo v evanjelickej cirkvi, alebo v cirkvi, ktorá je súčasťou Arbeitsgemeinschaft Christlicher Kirchen (pracovné spoločenstvo kresťanských cirkví) v Nemecku a stotožnenie sa s diakonickým poslaním. Prosím uveďte v životopise svoje vierovyznanie.“
- 26 Pani Egenbergerová, ktorá je bez vierovyznania, sa uchádzala o pracovné miesto. Hoci po prvej selekcii, ktorú vykonal Evangelisches Werk, zostala ešte jej prihláška vo výberovom konaní, na pohovor pozvaná nebola. Prijatý uchádzač o svojom vierovyznaní uviedol, že je „evanjelický kresťan socializovaný v krajinskej cirkvi Berlín“.
- 27 Z dôvodu, že sa pani Egenbergerová domnievala, že jej prihláška bola zamietnutá z dôvodu, že je bez vierovyznania, podala na Arbeitsgericht Berlin (Pracovný súd Berlín) žalobu, ktorou sa domáhala, aby bolo Evangelisches Werk uložené zaplatiť jej podľa § 15 ods. 2 AGG sumu 9 788,65 eura. Uviedla, že zohľadnenie náboženstva, ktoré vyplýva z dotknutého inzerátu, vo výberovom konaní nebolo v súlade so zákazom diskriminácie upravenom AGG, tak ako je vykladaný v súlade s právom Únie, a že § 9 ods. 1 AGG nemôže odôvodniť jej diskrimináciu.
- 28 Evangelisches Werk tvrdil, že v prejednávanej veci bolo rozdielne zaobchádzanie na základe náboženstva odôvodnené podľa § 9 ods. 1 AGG. Právo požadovať členstvo v kresťanskej cirkvi spadá podľa Evangelisches Werk pod právo cirkvi na sebaurčenie, ktoré je chránené článkom 140 GG v spojení s článkom 137 ods. 3 WRV. Také právo je v súlade s právom Únie predovšetkým na základe ustanovení článku 17 ZFEÚ. Okrem toho tvorí náboženské vierovyznanie s prihliadnutím na vlastné ponímanie Evangelisches Werk oprávnenú požiadavku povolania, ktorá vyplýva z povahy činnosti uvedenej v inzeráte vo veci samej.
- 29 Arbeitsgericht Berlin (Pracovný súd Berlín) žalobe pani Egenbergerovej sčasti vyhovel. Rozhodol, že došlo k diskriminácii žalobkyne, ale priznal jej náhradu škody len vo výške 1 957,73 eura. Keďže Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg (Pracovný súd Spolkovej krajiny Berlín-Brandenburg, Nemecko) zamietol odvolanie podané pani Egenbergerovou proti tomuto rozhodnutiu, podala na vnútroštátny súd opravný prostriedok „Revision“ a domáha sa zaplataenia primeranej náhrady škody.
- 30 Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovný súd, Nemecko) zastáva názor, že výsledok sporu vo veci samej závisí od toho, či rozlišovanie Evangelisches Werk na základe náboženského vierovyznania je v zmysle § 9 ods. 1 AGG prípustné. Toto ustanovenie sa však musí vykladať v súlade s právom Únie. Výsledok tohto sporu preto závisí od výkladu článku 4 ods. 2 smernice 2000/78, ktorý mal do vnútroštátneho práva prebrať § 9 AGG. Vnútroštátny súd spresňuje, že tento rozdiel v zaobchádzaní sa navyše uplatní so zreteľom na ústavné predpisy a princípy členského štátu, ako aj na všeobecné právne zásady Únie a článok 17 ZFEÚ.

- 31 Vnútroštátny súd po prvé uvádza, že v súlade s výslovným prejavom vôle nemeckého zákonodarcu prebral článok § 9 AGG do nemeckého práva článok 4 ods. 2 smernice 2000/78 takým spôsobom, že sa ponechajú v platnosti právne predpisy a prax existujúca v deň prijatia tejto smernice. Uvedený zákonodarcu prijal toto rozhodnutie s prihliadnutím na judikatúru Bundesverfassungsgericht (Spolkový ústavný súd) týkajúcu sa práva na sebaurčenie cirkvi. Podľa tejto judikatúry sa má súdne preskúmanie obmedziť na posúdenie prípustnosti na základe kritéria vlastného ponímania náboženstva vychádzajúceho z viery. Z toho vyplýva, že v prípade, keď samotné ponímanie náboženstva vychádzajúceho z viery rozlišuje medzi činnosťami „v súvislosti“ s kazateľským poslaním cirkvi a činnosťami „bez tejto súvislosti“, netreba preskúmať, či a v akom rozsahu je takéto rozlišovanie odôvodnené. Aj keby ponímanie náboženstva malo znamenať, že sa všetky pracovné miesta bez ohľadu na ich povahu obsadia s prihliadnutím na náboženské vierovyznanie, malo by to byť akceptované bez podrobného súdneho preskúmania. Vzniká však otázka, či je tento výklad § 9 ods. 1 AGG v súlade s právom Únie.
- 32 Podľa vnútroštátneho súdu nemožno totiž ani zo znenia článku 4 ods. 2 smernice 2000/78, ani z odôvodnení smernice vyvodiť, že zamestnávateľ, akým je Evangelisches Werk, môže sám s konečnou platnosťou určiť, či určité náboženstvo, nezávisle od povahy dotknutej činnosti, tvorí odôvodnenú požiadavku povolania s ohľadom na duch tohto zamestnávateľa a že vnútroštátne súdy môžu v tejto súvislosti vykonať len jednoduché posúdenie prípustnosti. Naopak, odkaz, ktorý sa nachádza v tomto ustanovení, na skutočnosť, že náboženstvo tvorí „základnú, oprávnenú a odôvodnenú požiadavku povolania s ohľadom na duch organizácie“, by mohol hovoriť v prospech právomoci a povinnosti vnútroštátnych súdov vykonať preskúmanie nad rámec jednoduchého posúdenia prípustnosti.
- 33 Vnútroštátny súd však poznamenáva, že podľa názoru časti nemeckej doktríny sa má článok 4 ods. 2 smernice 2000/78 vykladať v súlade s primárnym právom, presnejšie s vyhlásením č. 11 o právnom postavení cirkví a nekofesných organizácií, ktoré je prílohou k záverečnému aktu Amsterdamskej zmluvy (ďalej len „vyhlásenie č. 11“), alebo s článkom 17 ZFEÚ.
- 34 V druhom rade vnútroštátny súd konštatuje, že v prípade potreby mu s prihliadnutím na všetky pravidlá vnútroštátneho práva a uplatnením ním uznaných výkladových metód prináleží rozhodnúť, či a v akom rozsahu je možné § 9 ods. 1 AGG vykladať v súlade s článkom 4 ods. 2 smernice 2000/78, ako ho vykladá Súdny dvor, bez toho, aby sa vykonal výklad *contra legem*, alebo či má upustiť od uplatnenia tohto ustanovenia AGG.
- 35 V tejto súvislosti sa vnútroštátny súd pýta, či na jednej strane priznáva zákaz diskriminácie na základe náboženstva alebo viery, ktorý je zakotvený v článku 21 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“), jednotlivcovi subjektívne právo, ktoré môže uplatniť pred vnútroštátnymi súdmi, a či v právnych sporoch medzi súkromnými osobami zaväzuje súdy, aby upustili od uplatnenia vnútroštátnych ustanovení, ktoré nie sú v súlade s týmto zákazom.
- 36 Na druhej strane vnútroštátny súd poukazuje na to, že Súdny dvor doteraz neobjasnil, či povinnosť upustiť od uplatnenia vnútroštátnych ustanovení, ktoré nie sú v súlade so zákazom diskriminácie na základe náboženstva alebo viery, ktorý je zakotvený v článku 21 ods. 1 Charty, platí aj v prípade, že sa zamestnávateľ, akým je Evangelisches Werk, na účely odôvodnenia rozdielného zaobchádzania na základe náboženstva odvoláva nielen na ustanovenia vnútroštátneho ústavného práva, ale aj na ustanovenia primárneho práva Únie, v tomto prípade na článok 17 ZFEÚ.
- 37 V treťom rade vnútroštátny súd uvádza, že mu prináleží ešte prípadne odpovedať na otázku, ktoré požiadavky súvisiace s náboženstvom sa môžu v prípade, o aký ide vo veci samej, považovať podľa povahy dotknutej činnosti alebo v kontexte, v ktorom sa vykonáva, za základnú, oprávnenú a odôvodnenú požiadavku povolania s ohľadom na duch organizácie v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 2000/78.

- 38 Je pravda, že Európsky súd pre ľudské práva v prípadoch, v ktorých išlo o konflikt lojálnosti, definoval individuálne kritériá predovšetkým s odkazom na smernicu 2000/78, avšak tieto kritériá sa týkali existujúcich pracovnoprávných vzťahov a v podstate sa týkali konkrétnych prípadov.
- 39 Za týchto podmienok sa vnútroštátny súd najmä pýta, či sú také kritériá relevantné na účely výkladu článku 4 ods. 2 smernice 2000/78 v prípade rozdielneho zaobchádzania na základe náboženstva pri výberovom konaní a či má článok 17 ZFEÚ vplyv na výklad tohto ustanovenia.
- 40 Vzniká tiež otázka, či vnútroštátne súdy majú vykonať dôkladné preskúmanie, alebo len posúdenie prípustnosti či len preskúmanie zneužívania v prípade, keď majú overiť, či podľa povahy dotknutej činnosti alebo v kontexte, v ktorom sa vykonáva, tvorí určité náboženstvo základnú, oprávnenú a odôvodnenú požiadavku povolania s ohľadom na duch organizácie v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 2000/78.
- 41 Za týchto podmienok Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovný súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 4 ods. 2 smernice [2000/78] vykladať v tom zmysle, že zamestnávateľ, akým je žalovaný v tejto veci, resp. cirkev v jeho mene, môže sám s konečnou platnosťou rozhodnúť o tom, či určité náboženstvo uchádzača o zamestnanie podľa povahy pracovnej činnosti alebo v kontexte, v ktorom sa vykonáva, tvorí základnú, oprávnenú a odôvodnenú požiadavku povolania s ohľadom na duch cirkvi?

2. V prípade zápornej odpovede na prvú prejudiciálnu otázku:

Má sa upustiť od uplatnenia takého ustanovenia vnútroštátneho práva, akým je v tejto veci § 9 ods. 1 prvá hypotéza [AGG], podľa ktorého je rozdielne zaobchádzanie z dôvodu náboženstva v rámci zamestnania náboženskými spoločenstvami a im pridruženými inštitúciami prípustné, ak určité náboženstvo s prihliadnutím na vlastné ponímanie takéhoto náboženského spoločenstva so zreteľom na jeho právo na sebaurčenie predstavuje odôvodnenú požiadavku na povolanie?

3. V prípade zápornej odpovede na prvú prejudiciálnu otázku:

Aké požiadavky sa majú s ohľadom na povahu pracovnej činnosti alebo kontext, v ktorom sa vykonáva, považovať za základnú oprávnenú a odôvodnenú požiadavku povolania s ohľadom na duch organizácie podľa článku 4 ods. 2 smernice [2000/78]?”

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

- 42 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 4 ods. 2 smernice 2000/78 vykladať v tom zmysle, že cirkev alebo iná organizácia, ktorých duch je založený na náboženstve alebo viere, ktorá má v úmysle uskutočniť nábor zamestnancov, môže sama s konečnou platnosťou určiť pracovné činnosti, v rámci ktorých tvorí náboženstvo podľa povahy dotknutej činnosti alebo v kontexte, v ktorom sa vykonáva, základnú, oprávnenú a odôvodnenú požiadavku povolania s ohľadom na duch tejto cirkvi alebo organizácie.
- 43 Na úvod treba uviesť, že medzi účastníkmi konania vo veci samej nie je sporné, že zamietnutie prihlášky pani Egenbergerovej z dôvodu, že je bez vierovyznania, predstavuje rozdielne zaobchádzanie na základe náboženstva v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 2000/78.

- 44 Po tomto spresnení a v súlade s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora treba na účely výkladu ustanovenia práva Únie zohľadniť nielen jeho znenie, ale aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou, a najmä vývoj tejto právnej úpravy (pozri v tomto zmysle rozsudok z 1. júla 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, bod 30).
- 45 Pokiaľ ide po prvé o znenie článku 4 ods. 2 prvého pododseku smernice 2000/78, vyplýva z tohto ustanovenia, že cirkev alebo iná organizácia, ktorých duch je založený na náboženstve alebo viere, môžu stanoviť požiadavku súvisiacu s náboženstvom alebo vierou, ak podľa povahy dotknutej činnosti alebo v kontexte, v ktorom sa vykonáva, tvorí náboženstvo alebo viera základnú, oprávnenú a odôvodnenú požiadavku povolania s ohľadom na duch tejto organizácie.
- 46 Treba však konštatovať, že ak by kontrola dodržiavania týchto kritérií neprináležala v prípade pochybností o ich dodržiavaní nezávislému orgánu, akým je vnútroštátny súd, ale cirkvi alebo organizácii, ktorá chce pristúpiť k rozdielnemu zaobchádzaniu na základe náboženstva alebo viery, nemala by žiadny význam.
- 47 Pokiaľ ide po druhé o cieľ smernice 2000/78 a kontext, do ktorého patrí jej článok 4 ods. 2, treba pripomenúť, že účelom tejto smernice je v súlade s jej článkom 1 ustanovenie všeobecného rámca pre boj proti diskriminácii v zamestnaní a povolani najmä na základe náboženstva alebo viery, s cieľom zaviesť v členských štátoch uplatňovanie zásady rovnosti zaobchádzania. Uvedená smernica tak v oblasti, ktorú pokrýva, konkretizuje všeobecnú zásadu zákazu diskriminácie v súčasnosti zakotvenú v článku 21 Charty.
- 48 S cieľom zabezpečiť dodržiavanie tejto všeobecnej zásady ukladá článok 9 smernice 2000/78 v spojení s jej odôvodnením 29 členským štátom, aby zaviedli konania, najmä súdne, na vymáhanie povinností vyplývajúcich z tejto smernice. Navyše článok 10 tej istej smernice vyžaduje, aby členské štáty prijali také potrebné opatrenia, aby v súlade s ich vnútroštátnymi súdnymi systémami bolo na žalovanom, aby preukázal, že neporušil zásadu rovnakého zaobchádzania, keď osoby, ktoré sa cítia poškodené z dôvodu neuplatnenia tejto zásady, predložia súdu alebo inému príslušnému orgánu skutočnosť, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že k priamej alebo nepriamej diskriminácii došlo.
- 49 Okrem toho Charta, ktorá sa na spor, o aký ide vo veci samej, uplatní z dôvodu, že AGG jednak preberá do nemeckého práva smernicu 2000/78 v zmysle článku 51 ods. 1 Charty, a jednak sa tento spor týka osoby, s ktorou sa v rámci prístupu k zamestnaniu zaobchádzalo rozdielne na základe náboženstva, vo svojom článku 47 zaručuje právo jednotlivcov na prostriedok nápravy potrebný na zabezpečenie účinnej právnej ochrany práv, ktoré odvodzujú z práva Únie (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. mája 2017, Berlioz Investment Fund, C-682/15, EU:C:2017:373, bod 50).
- 50 Hoci má smernica 2000/78 chrániť aj základné právo pracovníkov pred diskrimináciou na základe náboženstva alebo viery, nič to nemení na tom, že prostredníctvom svojho článku 4 ods. 2 má uvedená smernica tiež zohľadniť právo na autonómiu cirkví a iných verejných alebo súkromných organizácií, ktorých duch je založený na náboženstve alebo viere, tak ako je zaručené v článku 17 ZFEÚ a v článku 10 Charty, ktoré zodpovedá článku 9 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného v Ríme 4. novembra 1950.
- 51 Cieľom článku 4 ods. 2 smernice 2000/78 je tak zabezpečiť spravodlivú rovnováhu na jednej strane medzi právom na autonómiu cirkví a iných organizácií, ktorých duch je založený na náboženstve alebo viere, a na druhej strane právom pracovníkov na to, aby pri ich nábore do zamestnania neboli diskriminovaní na základe náboženstva alebo viery v situáciách, keď si tieto práva môžu konkurovať.
- 52 V tomto ohľade toto ustanovenie uvádza kritériá, ktoré sa majú zohľadniť v rámci zvažovania, ktoré je potrebné vykonať s cieľom zabezpečiť spravodlivú rovnováhu medzi týmito prípadne konkurujúcimi právami.

- 53 V prípade sporu však musí takéto zabezpečenie rovnováhy podliehať prípadne kontrole nezávislým orgánom, a nakoniec, vnútroštátnym súdom.
- 54 V tomto kontexte okolnosť, že článok 4 ods. 2 smernice 2000/78 odkazuje na vnútroštátne právne predpisy účinné v deň prijatia tejto smernice, ako aj na vnútroštátnu prax existujúcu v rovnaký deň, nemožno vykladať tak, že umožňuje členským štátom vyhnúť sa dodržiavaniu kritérií účinného súdneho preskúmania stanovených v tomto ustanovení.
- 55 S prihliadnutím na vyššie uvedené treba dospieť k záveru, že ak cirkev alebo iná organizácia, ktorých duch je založený na náboženstve alebo viere, na podporu aktu alebo rozhodnutia, ako je zamietnutie prihlášky na pracovné miesto v tejto cirkvi alebo organizácii, tvrdí, že náboženstvo tvorí podľa povahy dotknutých činností alebo v kontexte, v ktorom sa vykonávajú, základnú, oprávnenú a odôvodnenú požiadavku povolania s ohľadom na duch tejto cirkvi alebo organizácie, takéto tvrdenie musí v prípade potreby podliehať účinnému súdnemu preskúmaniu, ktoré má zabezpečiť, že v prejednávanej veci sú splnené kritériá stanovené v článku 4 ods. 2 smernice 2000/78.
- 56 Článok 17 ZFEÚ nemôže vyvrátiť tento záver.
- 57 Po prvé znenie tohto ustanovenia totiž v podstate zodpovedá zneniu vyhlásenia č. 11. Skutočnosť, že toto vyhlásenie je výslovne citované v odôvodnení 24 smernice 2000/78, však svedčí o tom, že pri prijímaní tejto smernice, najmä jej článku 4 ods. 2, normotvorca Únie nevyhnutne zohľadnil uvedené vyhlásenie, keďže toto ustanovenie odkazuje výslovne na vnútroštátne právne predpisy a prax existujúcu v deň prijatia uvedenej smernice.
- 58 Ďalej treba konštatovať, že článok 17 ZFEÚ vyjadruje neutralitu Únie voči tomu, ako si členské štáty zorganizujú svoje vzťahy s cirkvou a náboženskými združeniami alebo spoločenstvami. Tento článok, naopak, nemôže viesť k tomu, že dodržiavanie kritérií stanovených v článku 4 ods. 2 smernice 2000/78 nebude podliehať účinnému súdnemu preskúmaniu.
- 59 S prihliadnutím na vyššie uvedené úvahy treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 4 ods. 2 smernice 2000/78 v spojení s jej článkami 9 a 10, ako aj s článkom 47 Charty sa má vykladať v tom zmysle, že ak cirkev alebo iná organizácia, ktorých duch je založený na náboženstve alebo viere, na podporu aktu alebo rozhodnutia, ako je zamietnutie prihlášky na pracovné miesto v tejto cirkvi alebo organizácii, tvrdí, že náboženstvo tvorí podľa povahy dotknutých činností alebo v kontexte, v ktorom sa vykonávajú, základnú, oprávnenú a odôvodnenú požiadavku povolania s ohľadom na duch tejto cirkvi alebo organizácie, musí takéto tvrdenie v prípade potreby podliehať účinnému súdnemu preskúmaniu, ktoré má zabezpečiť, že v prejednávanej veci sú splnené kritériá stanovené v článku 4 ods. 2 tejto smernice.

O tretej otázke

- 60 Svojou treťou otázkou, ktorú treba preskúmať pred druhou otázkou, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, na základe akých kritérií treba preveriť v každom individuálnom prípade, či náboženstvo alebo viera tvoria podľa povahy dotknutej činnosti alebo v kontexte, v ktorom sa vykonáva, základnú, oprávnenú a odôvodnenú požiadavku povolania s ohľadom na duch cirkvi alebo dotknutej organizácie v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 2000/78.
- 61 V tejto súvislosti, hoci je pravda, že členské štáty a ich orgány, vrátane súdnych orgánov, musia s výnimkou veľmi výnimočných prípadov v rámci zabezpečenia rovnováhy, ktoré je stanovené v článku 4 ods. 2 smernice 2000/78 a pripomenuté v bodoch 51 a 52 tohto rozsudku, upustiť od posúdenia legitimity samotného ducha dotknutej cirkvi alebo organizácie (pozri v tomto zmysle rozsudok ESLP z 12. júna 2014, Fernández Martínez v. Španielsko, CE:ECHR:2014:0612JUD005603007, bod 129), prináleží im však dohliadať na to, aby nebolo ohrozené

právo pracovníkov nebyť diskriminovaní najmä na základe náboženstva alebo viery. Podľa toho istého článku 4 ods. 2 je tak cieľom preskúmania overiť, či je požiadavka povolania stanovená dotknutou cirkvou alebo organizáciou podľa povahy týchto činností alebo v kontexte, v ktorom sa vykonávajú, základná, oprávnená a odôvodnená s ohľadom na tento duch.

- 62 Pokiaľ ide o výklad pojmu „základná, oprávnená a odôvodnená požiadavka povolania“ uvedeného v článku 4 ods. 2 smernice 2000/78, z tohto ustanovenia výslovne vyplýva, že náboženstvo alebo viera môžu prípadne tvoriť takúto požiadavku povolania s prihliadnutím na „povahu“ dotknutých činností alebo na „kontext“, v ktorom sa vykonávajú.
- 63 Zákonnosť, pokiaľ ide o toto ustanovenie uvedené ako posledné, rozdielneho zaobchádzania na základe náboženstva je podmienená existenciou objektívne overiteľnej priamej súvislosti medzi požiadavkou povolania stanovenou zamestnávateľom a dotknutou činnosťou. Taká súvislosť môže vyplývať buď z povahy tejto činnosti, napríklad v prípade, ak táto činnosť spočíva v účasti na určovaní ducha dotknutej cirkvi alebo organizácie alebo prispieva k jej kazateľskému poslaniu, alebo z podmienok, v ktorých sa má uvedená činnosť vykonávať, ako je potreba zabezpečiť dôveryhodné zastupovanie cirkvi alebo organizácie navonok.
- 64 Okrem toho táto požiadavka povolania musí byť, ako to vyžaduje článok 4 ods. 2 smernice 2000/78, „základná, oprávnená a odôvodnená“ s ohľadom na duch cirkvi alebo organizácie. Hoci, ako bolo zdôraznené v bode 61 tohto rozsudku, v zásade neprináleží vnútroštátnym súdom rozhodnúť o duchu ako takom, ktorým je odôvodnená uvedená požiadavka povolania, prináleží im však v každom jednotlivom prípade určiť, či sú tieto tri kritériá s ohľadom na tento duch splnené.
- 65 Pokiaľ ide o tieto kritériá, treba v prvom rade spresniť, že použitie prídavného mena „základná“ povaha požiadavky pre normotvorcu Únie znamená, že príslušnosť k náboženstvu alebo vierovyznaniu, na ktorých je založený duch dotknutej cirkvi alebo organizácie, musí byť zjavná vzhľadom na význam dotknutej pracovnej činnosti pre šírenie tohto ducha alebo pre výkon práva tejto cirkvi alebo organizácie na autonómiu.
- 66 Pokiaľ ide v druhom rade o „oprávnenú“ povahu požiadavky, použitie tohto pojmu preukazuje, že normotvorca Únie zamýšľal zabezpečiť, aby požiadavka príslušnosti k náboženstvu alebo vierovyznaniu, na ktorých je založený duch dotknutej cirkvi alebo dotknutej organizácie, neslúžila na sledovanie cieľa, ktorý nesúvisí s týmto duchom alebo výkonom práva tejto cirkvi alebo organizácie na autonómiu.
- 67 Pokiaľ ide v treťom rade o „odôvodnenú“ povahu požiadavky, tento pojem zahŕňa nielen to, že kontrolu dodržiavania kritérií uvedených v článku 4 ods. 2 smernice 2000/78 môže vykonať vnútroštátny súd, ale tiež, že cirkev alebo organizácia, ktorá stanovila túto požiadavku, musí v zmysle skutkových okolností danej veci preukázať, že údajné riziko ohrozenie jej ducha alebo práva na autonómiu je pravdepodobné a podstatné, takže zavedenie tejto požiadavky je skutočne potrebné.
- 68 V tejto súvislosti musí byť požiadavka stanovená v článku 4 ods. 2 smernice 2000/78 v súlade so zásadou proporcionality. Hoci je pravda, že toto ustanovenie výslovne nestanovuje, na rozdiel od článku 4 ods. 1 tejto smernice, aby bola táto požiadavka „primeraná“, stanovuje však, že pri každom rozdielnom zaobchádzaní sa musia dodržať, okrem iného, „všeobecné právne zásady spoločenstva“. Z dôvodu, že zásada proporcionality patrí k všeobecným zásadám práva Únie (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 6. marca 2014, Siragusa, C-206/13, EU:C:2014:126, bod 34 a citovanú judikatúru, ako aj z 9. júla 2015, K a A, C-153/14, EU:C:2015:453, bod 51), musia vnútroštátne súdy preskúmať, či je dotknutá požiadavka primeraná a nejde nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie sledovaného cieľa.

69 S prihliadnutím na tieto úvahy treba na tretiu otázku odpovedať tak, že článok 4 ods. 2 smernice 2000/78 sa má vykladať v tom zmysle, že základnou, oprávnenou a odôvodnenou požiadavkou povolania, ktorá je v ňom uvedená, sa myslí nevyhnutná požiadavka, ktorá je s ohľadom na duch dotknutej cirkvi alebo organizácie objektívne podmienená povahou alebo podmienkami výkonu predmetnej pracovnej činnosti a nemôže zahŕňať úvahy, ktoré nesúvisia s týmto duchom alebo právom tejto cirkvi alebo organizácie na autonómiu. Táto požiadavka musí byť v súlade so zásadou proporcionality.

O druhej otázke

70 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či je vnútroštátny súd v rámci sporu medzi jednotlivcami povinný upustiť od uplatnenia vnútroštátneho ustanovenia, ktoré nemožno vyložiť spôsobom, ktorý je v súlade s článkom 4 ods. 2 smernice 2000/78.

71 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že s prihliadnutím na všetky pravidlá vnútroštátneho práva a uplatnením ním uznaných výkladových metód prináleží vnútroštátnym súdom rozhodnúť, či a v akom rozsahu je možné vykladať vnútroštátne ustanovenie, akým je § 9 ods. 1 AGG, v súlade s článkom 4 ods. 2 smernice 2000/78, bez toho, aby sa vykonal výklad *contra legem* tohto vnútroštátneho ustanovenia (pozri v tomto zmysle rozsudok z 19. apríla 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, body 31 a 32, ako aj citovanú judikatúru).

72 Súdny dvor navyše rozhodol, že požiadavka konformného výkladu zahŕňa povinnosť vnútroštátnych súdov zmeniť prípadne ustálenú judikatúru, pokiaľ táto vychádza z výkladu vnútroštátneho práva, ktorý je nezlučiteľný s cieľmi smernice (rozsudok z 19. apríla 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, bod 33 a citovaná judikatúra).

73 Preto vnútroštátny súd nemôže platne zastávať názor, že predmetné vnútroštátne ustanovenie sa nemôže vykladať v súlade s právom Únie len z toho dôvodu, že sústavne vykladal toto ustanovenie v zmysle, ktorý nie je zlučiteľný s týmto právom (pozri v tomto zmysle rozsudok z 19. apríla 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, bod 34).

74 V prejednávanej veci tak vnútroštátnemu súdu prináleží preskúmať, či je vnútroštátne ustanovenie dotknuté vo veci samej možné vyložiť v súlade so smernicou 2000/78.

75 V prípade, že nie je možné, aby tento súd vyložil vnútroštátne ustanovenie dotknuté vo veci samej v súlade so smernicou, treba jednak spresniť, že smernica 2000/78 sama osebe nezakotvuje zásadu rovnosti zaobchádzania v zamestnaní a povolani, ktorá má zdroj v rôznych medzinárodných právnych nástrojoch a ústavných tradíciách spoločných členským štátom, ale jej účelom v tejto oblasti je len zavedenie všeobecného rámca pre boj proti diskriminácii z rôznych dôvodov, medzi ktoré patria náboženstvo a viera, ako vyplýva z jej názvu a článku 1 (pozri v tomto zmysle rozsudok z 10. mája 2011, Römer, C-147/08, EU:C:2011:286, bod 59 a citovanú judikatúru).

76 Zákaz akejkoľvek diskriminácie na základe náboženstva alebo viery je ako všeobecná zásada práva Únie imperatívnej povahy. Tento zákaz, zakotvený v článku 21 ods. 1 Charty, stačí sám osebe na to, aby bolo jednotlivcom priznané samostatne uplatniteľné právo v spore, na ktorý sa vzťahuje právo Únie (pozri, pokiaľ ide o zásadu zákazu diskriminácie na základe veku, rozsudok z 15. januára 2014, Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, bod 47).

77 Pokiaľ ide o záväzný účinok, ktorý vyvoláva, v zásade sa článok 21 Charty nelíši od rôznych ustanovení zakladajúcich zmlúv, ktoré zakazujú diskrimináciu z rôznych dôvodov, aj keď takáto diskriminácia vyplýva zo zmlúv uzatvorených medzi jednotlivcami (pozri analogicky rozsudky z 8. apríla 1976, Defrenne, 43/75, EU:C:1976:56, bod 39; zo 6. júna 2000, Angonese, C-281/98, EU:C:2000:296, body 33

až 36; z 3. októbra 2000, Ferlini, C-411/98, EU:C:2000:530, bod 50, ako aj z 11. decembra 2007, International Transport Workers' Federation a Finnish Seamen's Union, C-438/05, EU:C:2007:772, body 57 až 61).

- 78 Na druhej strane treba zdôrazniť, že rovnako ako článok 21 Charty, aj jej článok 47 týkajúci sa práva na účinnú súdnu ochranu je sám osebe postačujúci a nemusí byť spresnený ustanoveniami práva Únie alebo vnútroštátnym právom na to, aby bolo jednotlivcom priznané samostatne uplatniteľné právo.
- 79 Preto v situácii uvedenej v bode 75 tohto rozsudku by mal vnútroštátny súd v rámci svojich právomocí zabezpečiť súdnu ochranu vyplývajúcu pre jednotlivcov z článkov 21 a 47 Charty a zabezpečiť plný účinok týchto článkov, pričom v prípade potreby upustí od uplatnenia akéhokoľvek odporujúceho vnútroštátneho ustanovenia.
- 80 Tento záver nie je spochybnený okolnosťou, že súd bude v spore medzi jednotlivcami musieť zabezpečiť rovnováhu medzi konkurujúcimi základnými právami, ktoré účastníci tohto sporu vyvodzujú z ustanovení Zmluvy o FEÚ alebo Charty a že dokonca v rámci preskúmania, ktoré musí uskutočniť, bude povinný zabezpečiť dodržanie zásady proporcionality. Takáto povinnosť zabezpečenia rovnováhy medzi rôznymi dotknutými záujmami nemá totiž vplyv na možnosť uplatniť dotknuté práva v tomto spore (pozri v tomto zmysle rozsudky z 12. júna 2003, Schmidberger, C-112/00, EU:C:2003:333, body 77 až 80, ako aj z 11. decembra 2007, International Transport Workers' Federation a Finnish Seamen's Union, C-438/05, EU:C:2007:772, body 85 až 89).
- 81 Okrem toho, ak má vnútroštátny súd zabezpečiť dodržiavanie článkov 21 a 47 Charty, pričom musí prípadne zabezpečiť rovnováhu medzi viacerými dotknutými záujmami, ako je rešpektovanie právneho postavenia cirkvi zaručené v článku 17 ZFEÚ, prináleží mu najmä zohľadniť rovnováhu stanovenú medzi týmito záujmami normotvorcom Únie v smernici 2000/78, s cieľom určiť povinnosti vyplývajúce z Charty za okolností, akými sú okolnosti v konaní vo veci samej [pozri analogicky rozsudok z 22. novembra 2005, Mangold, C-144/04, EU:C:2005:709, bod 76, a uznesenie z 23. apríla 2015, Komisia/Vanbreda Risk & Benefits, C-35/15 P(R), EU:C:2015:275, bod 31].
- 82 S prihliadnutím na vyššie uvedené treba na druhú otázku odpovedať tak, že vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o spore medzi dvoma jednotlivcami, je povinný, ak nie je možné, aby vyložil uplatniteľné vnútroštátne právo v súlade s článkom 4 ods. 2 smernice 2000/78, zabezpečiť v rámci svojich právomocí súdnu ochranu vyplývajúcu pre jednotlivcov z článkov 21 a 47 Charty a plný účinok týchto článkov, pričom v prípade potreby upustí od uplatnenia akéhokoľvek odporujúceho vnútroštátneho ustanovenia.

O trovách

- 83 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdnym dvor (veľká komora) rozhodol takto:

- Článok 4 ods. 2 smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani, v spojení s jej článkami 9 a 10, ako aj s článkom 47 Charty základných práv Európskej únie, sa má vykladať v tom zmysle, že ak cirkev alebo iná organizácia, ktorých duch je založený na náboženstve alebo viere, na podporu aktu alebo rozhodnutia, ako je zamietnutie prihlášky na pracovné miesto v tejto cirkvi alebo organizácii, tvrdí, že náboženstvo tvorí podľa povahy dotknutých činností alebo**

v kontexte, v ktorom sa vykonávajú, základnú, oprávnenú a odôvodnenú požiadavku povolania s ohľadom na duch tejto cirkvi alebo organizácie, musí takéto tvrdenie v prípade potreby podliehať účinnému súdnemu preskúmaniu, ktoré má zabezpečiť, že v prejednávanej veci sú splnené kritériá stanovené v článku 4 ods. 2 tejto smernice.

2. Článok 4 ods. 2 smernice 2000/78 sa má vykladať v tom zmysle, že základnou, oprávnenou a odôvodnenou požiadavkou povolania, ktorá je v ňom uvedená, sa myslí nevyhnutná požiadavka, ktorá je s ohľadom na duch dotknutej cirkvi alebo organizácie objektívne podmienená povahou alebo podmienkami výkonu predmetnej pracovnej činnosti a nemôže zahŕňať úvahy, ktoré nesúvisia s týmto duchom alebo právom tejto cirkvi alebo organizácie na autonómiu. Táto požiadavka musí byť v súlade so zásadou proporcionality.
3. Vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o spore medzi dvoma jednotlivcami, je povinný, ak nie je možné, aby vyložil uplatniteľné vnútroštátne právo v súlade s článkom 4 ods. 2 smernice 2000/78, zabezpečiť v rámci svojich právomocí súdnu ochranu vyplývajúcu pre jednotlivcov z článkov 21 a 47 Charty základných práv Európskej únie a plný účinok týchto článkov, pričom v prípade potreby upustí od uplatnenia akéhokoľvek odporujúceho vnútroštátneho ustanovenia.

Podpisy